

Cihad Baban (1911-1984)

Cihad Baban 10 Ekim 1911'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Babanzade Süleyman Hikmet Bey, annesi Ayşe Seniha Hanımdır. Annesinin babası Pirizadeler'den Borlu Sadık Paşa'dır. Askeri ve Tıbbiye Mektebi Müdürlüklerinde bulunan Sadık Paşa, Piyade Dairesi Başkanlığı'ndan emekli olmuştur. Baba tarafından dedesi ise, Osmanlı Devleti'nde mutasarrıf ve valilik görevlerinde bulunan Mustafa Zihni Paşa'dır. İki evlilik yapan Mustafa Zihni Paşa'nın bu evliliklerden, Ahmet Naim, İsmail Hakkı, Mehmed Asım, Emine, Süleyman Hikmet ve Hüseyin Şükrü adında altı evladı dünyaya gelmiştir. Babanzade Ahmed Naim Osmanlı Devleti'nde Rüştiye Mektepleri İdaresi Müdürlüğü, Ayan Meclisi Azalığı, Darülfünun Müdürlüğü gibi önemli görevlerde yer almış, hadis alanında yaptığı çalışmalarla öne çıkmıştır. Babanzade İsmail Hakkı siyasetle ilgilenerek milletvekili seçilmiş, Maarif Nazırı olarak görev yapmıştır. Anayasa Hukuku alanında uzmanlaşmıştır. *Hukuk-i Esasiye* eseri Mustafa Kemal Atatürk tarafından dikkatle okunmuştur. Özellikle J.J. Rousseau'nun cumhuriyet ile ilgili fikirlerine getirdiği tenkitler Atatürk'ün dikkatini çekmiştir. Bu durum Atatürk'ün cumhuriyet ile ilgili fikirlerinde J.J. Rousseau kadar İsmail Hakkı Bey'in de etkisinin olduğunu göstermektedir. Mehmed Asım da ağabeyleri gibi devlet kademesinde görev alarak Kaymakamlık yapmıştır. Ancak genç yaşta yakalandığı hastalık nedeniyle görevini ifa ederken vefat etmiştir. Cihad Baban'ın babası olan, Babanzade Süleyman Hikmet Bey de Kahire Fevkalade Komiserliği'nde görev yapmıştır. Avrupa'ya giderek II. Abdülhamit iktidarına karşı faaliyetlerde bulunan Jön Türkler ile hareket etmiştir. Şirket kurarak ticaretle ilgilenen Babanzade Süleyman Hikmet Bey, gazete satın alarak gazetecilikle de ilgilenmiştir. İttihat ve Terakki içerisinde yer alan Süleyman Hikmet Bey, partinin dağılmasından sonra 9 Kasım 1918'de kurulan Teceddüt Fırkası'nın Meclis-i İdare üyeleri arasına seçilmiştir. Bundan başka 17 Aralık 1918'de İstanbul'da kurulan Kürt Teali Cemiyeti'nin kurucuları içinde babası Mustafa Zihni Paşa ve kardeşi Şükrü Baban'la birlikte yer almıştır. Cihad Baban'ın en küçük amcası Şükrü Baban Türkiye'nin iktisat alanındaki önemli profesörlerinden biridir.



Cihad Baban'ın ailesi Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti devletine geçiş sürecini yaşamış, hatta aile bireyleri üstlendikleri görevlerle bu sürece etki etmiştir. Aile üyelerinden sadece kız olan Emine'nin ve Süleyman Hikmet Bey'in çocukları olduğu için, soy onlardan devam etmiştir. Cihad Baban, Türkiye Cumhuriyeti'nde ailenin en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. İstanbul'da dünyaya gelen Baban ilk eğitimini Büyükbabası Sadık Paşa'dan alarak yetişmiştir. Mektebi Sultani de ([Galatasaray Lisesi](#)) yatılı olarak eğitim gören Baban, [Galatasaray Lisesi](#) yıllarında öğrenci hareketlerinde aktif bir şekilde yer almıştır. Birinci sınıfta; yarı Türkçe, yarı Fransızca "*Ma Classe*" (*Sınıfım*), beşinci sınıfta; "*Akademi*", altıncı sınıfta; "*Galatasaray*" isimli mecmualar çıkarmıştır. Son sınıftayken de Velid Ebüzziya'nın *Zaman Gazetesi*'nde tercümanlık yapmıştır. [Galatasaray Lisesi](#)'nden 1931 yılında mezun olmuştur. Eğitim hayatına İstanbul Hukuk Fakültesine girerek devam etmiş, 1934'te mezun olarak başarılı bir şekilde eğitimini tamamlamıştır. İstanbul Mahkemesi Aday Hâkimi, İstanbul Tefenni Sorgu Hâkimi, İstanbul Mahkemesi Aza Muavini olarak görev yapmıştır. Daha sonra *Son Posta* gazetesine geçerek Cevat Fehmi Başkut'un yanında yazı işleri yardımcılığı yapmıştır. 1937'de Erzurum'a giderek, sahibi ve başyazarı olduğu ilk gazetesi *Doğu*'yu çıkarmıştır. 29 Ekim

1937'de yayın hayatına başlayan gazete 288. Son sayısıyla 8 Kasım 1938'de kapanmıştır. Askerlik görevi için Erzurum'dan ayrılan Baban, Yedek Subay Okuluna girmiştir. Asteğmenliğe (Yedek Levazım Asteğmen) yükselmiş, daha sonra da Teğmen olmuştur. Sarıyer Askerlik şubesinde 50983 sicil numaralı Levent Teğmen unvanıyla vatan görevini yapmıştır. Askerliği sırasında Edirne ve Kırklareli'nde görevlendirilmiştir. Vatani görevi bitince İstanbul'a dönmüş, *Cumhuriyet* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde gece sekreterliği yapmış, yazılar yazmıştır.

Terbiye Postası Öğretmenin Aylık Dergisi'nde yazı işleri müdürü olarak çalışmış, Türk Kültür Ocağı'nın kurulmasının akabinde Hars Heyeti'ne seçilmiştir. Daha sonra Velid Ebüzziya'nın çıkardığı *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde yazı işleri müdürü olmuştur. Yoğun bir iş temposu içinde koşturan Baban, 1943'te Zekiye Hanım ile evlenmiştir. Çeşitli yıllarda kapatılan *Tasvir-i Efkâr* gazetesi 1945 yılında yeniden yayınlanmaya başladığında artık *Tasvir* ismini kullanmıştır. Cihad Baban gazetesinin yayın müdürlüğünden başka imtiyaz sahipliğini de üstlenmiştir. Velid Ebüzziya'nın 1946'da vefat etmesinden sonra ise gazetesinin başyazarı ve sahibi Cihad Baban olmuştur. Gazete yazılarıyla ünlene Baban, 1946'da Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçilerek siyasete adım atmıştır. Demokrat Parti içinde önemli roller üstlenen Baban, 1950'de iktidara geldiklerinde partinin İzmir milletvekili olmuştur. TBMM'de önemli görevler üstlenmiştir. Demokrat Parti döneminde Avrupa Konseyi'nin Hukuk Komisyonu, Türk temsilcisidir. Yine Avrupa Konseyi'nin Daimî Komisyonu'nda Suat Hayri Ürgüplü ile çalışmıştır. Parlamentolararası Birliği Konferanslarında Türkiye'yi başarıyla temsil etmiştir. 1948'de Cenevre'de düzenlenen Haberleşme Hürriyeti Konferansına katılmıştır.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yurtdışı gezilerinde yer almış, ziyaretler ile ilgili anılarını kaleme almıştır. Pakistan ve Yunanistan'a yapılan seyahatlere Dış İşleri Komisyonu Başkanı olarak katılmıştır. 1954'te yine Demokrat Parti İzmir Milletvekili olan Baban, Demokrat Parti'nin demokrasi yolundan ayrıldığını düşünmesi nedeniyle 31 Ekim 1956'da Demokrat Parti'den ayrılmış, Hürriyet Parti'sine katılmıştır. Demokrat Parti'den ayrılışına "*basın hürriyeti ve genel olarak bütün özgürlükler adına yapılan kısıtlamaları*" sebep göstermiştir. Bu dönemde *Hadiselere Tercüman* gazetesinin kurucu ortağı ve başyazarı olan Baban, Demokrat Parti'yi eleştiren yazılar kaleme almıştır. Hürriyet Partisi'nden 1957 seçimlerinde aday olan Baban seçilemeyerek parlamentodan ayrılmış, bir süre avukatlık yapmıştır. Hürriyet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) arasında alınan birleşme kararıyla birlikte Cihad Baban da Cumhuriyet Halk Partili olmuştur. *Hadiselere Tercüman* gazetesinden ayrıldıktan sonra ise *Ulus* gazetesinde çalışmıştır. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinde halkı bilinçlendirmek ve kamuoyu oluşturmak adına askeri darbenin gerekliliğini savunan yazılar kaleme almıştır.

1960'ta kurulan Millî Birlik Komitesi iktidarında, Kurucu Mecliste yer alan Baban (6 Ocak 1961 - 15 Ekim 1961), hükümette Basın - Yayın ve Turizm Bakanı olarak çalışmıştır. CHP içerisinde ise partinin yüksek organlarında, parti meclis üyeliği, merkez idare kurulu, partinin genel sekreter yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir. Özellikle Kıbrıs ve Hatay Meselesi hakkında hem mecliste hem de gazete yazılarında öne çıkmış bir isimdir. 6 Ağustos 1961'de Türkiye - İran Dostluk Cemiyeti İdare Heyeti başkanlığına seçilmiştir. 22 Ekim - 1 Kasım 1962 tarihleri arasında Dünya Parlamentolararası Birliği'nin Brezilya'daki 51. Toplantısına katılmış, Türk Heyeti'nin Başkanlığını yapmıştır. 1961 genel seçimlerinde CHP'nin İstanbul Milletvekili olan Baban, 1965 genel seçimlerinde Çanakkale'den Milletvekili olmuştur. 12 Ekim 1969'a kadar meclis çatısı altında çalışmıştır. 2 Şubat 1970'te emekli olmuştur. 1975'ten sonra 8 yıl boyunca *Meydan Dergisi*'nde yazılar kaleme almıştır. 1975 - 1976 yıllarında Basın Yayın Yüksek Okulu çatısı altında "*Basın Ahlakı*" dersleri vermiş, gazeteciliğe gönül veren gençlere tecrübelerini aktarmak için gayret göstermiştir.

12 Eylül 1980'de Türk siyasi tarihinde ikinci askerî darbe gerçekleştirilmiştir. Bülent Ulusu tarafından kurulan 44. Türkiye Hükümeti 13 Aralık 1983'e kadar görev yapmıştır. Ulusu Hükümeti'nde Cihad Baban 20 Eylül 1980'den 10 Aralık 1981'e kadar Kültür Bakanı olarak yer almıştır. 10 Aralık 1981'de Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı'nın birleştirilmiştir. O dönem sağlık sorunları da bulunan Baban bu nedenle görevinden ayrılmıştır. Galatasaray kültürü içinde yetişen ve Galatasaray ailesinden kopmayan Baban, Galatasaray'ın 500. Kuruluş yılını kutlamak için oluşturulan komitenin başkanlık görevini üstlenmiştir. Bu etkinliğe Devlet Başkanı Kenan Evren katılmış, kendisine Cihad Baban tarafından Galatasaray amblemi işlenmiş tabak hediyesi takdim edilmiştir. Bakanlık görevinden ayrıldıktan sonra gazetecilik mesleğine *Son Havadis* gazetesinde başyazar olarak devam eden Baban, vefat ettiği 28 Eylül 1984'e kadar yazılarını yazmaya devam etmiştir.

Babası, Babanzade Süleyman Hikmet Bey'in hem sağlık sorunlarının baş göstermesi hem de işlerinin bozulmasına ek olarak küçük yaşta annesini kaybeden Cihad Baban hayat mücadelesine erken atılmak zorunda kalmıştır. Bu zorunluluk kendisini olgunlaştırmış, sorumluluk sahibi olmasını ve iş disiplini içinde çalışmasını sağlamıştır. Seyahat ve gezileri seven Baban, hem yurt içinde hem de yurt dışında yeni yerler görerek yeni insanlarla tanışmıştır. Bu sayede tahlil ve analiz gücü yüksektir. Sinema, tiyatro ve spora ilgi duyardı. Koyu bir Galatasaray taraftarıdır. Çünkü Galatasaray kültürü içinde yetişmiş, genç takımında futbol oynamış, mecmuasında yazılar kaleme almış, muallim muavinliği yapmıştır. Çok iyi bir gazetecidir. Can alıcı sorular sorma konusunda ustaydı. Dünyadaki gelişmeleri takip ederdi. Türkiye'de turizmin geliştirilmesi, tarihi eserlerin korunması, Türkiye'nin kültür varlığının ortaya çıkarılmasında önemli etki ve katkıları olmuştur. Cihad Baban ülkesini ve milletini seven, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyen, basın özgürlüğü konusunda asla taviz vermeyen bir karaktere sahipti.

Cihad Baban'ın fikir hayatı incelendiğinde, özgürlük ve demokrasi merkezli bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de çok partili hayatın başlamasıyla birlikte, Baban basın alanındaki özgürleşme çabalarının kendisini göstermesi için gayret göstermiştir. Bu dönemde yazdığı gazete yazıları, basının özgürleşmesi ve demokrasinin ülkeye sirayet etmesi üzerine odaklanmıştır. Demokrat Parti'nin ilk iktidar yıllarında basın kanunu düzenlenirken, Baban bu anlayışı yansıtmaya çalışmıştır. Ancak, ilerleyen yıllarda iktidarını sağlamlaştıran Demokrat Parti, Baban'a göre artık demokrasiden taviz veren ve otoriter bir yönetim anlayışına bürünmüştür. Bu durum, Baban'ın dünya görüşüne ters düşmekte ve zamanla kendisinin Demokrat Parti'ye karşı harekete geçmesine neden olmuştur. Demokrat Parti'nin kuruluşunda yer alan önemli isimler, partinin yapısının ve anlayışının bozulduğu düşüncesiyle partiden ayrılmışlardır. Partiden ayrılanlar arasında Cihad Baban da bulunmaktadır. Baban, ilk önce Hürriyet Parti'sine katılmış, sonrasında ise yıllarca eleştiride bulunduğu Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçmiştir. Parti ismi veya görevi ne olursa olsun, Baban esasında demokrasi uğrunda mücadele etmeye çalışmıştır. Türkiye'de gerçekleştirilen darbe yönetimlerinde yer almasının arka planında da aynı anlayış yatmaktadır. Bireysel beklenti ve çıkarılardan çok, halkın devlet politikasıyla demokrasi ve özgürlüğe kavuşacağına inanmıştır. Siyasi partilerin farklı anlayış ve yapıları olsa bile, devletin bekası söz konusu olduğunda uzlaşmacı bir tutum sergilemeleri gerektiğine inanmıştır. Devletin bekasını her şeyin üzerinde görmüş, özellikle dış politika söz konusu olduğunda bu anlayışı hep ön planda tutmuştur. Komünizm fikirlerine karşı olan Baban, eğitimin milli politikalara uygun düzenlenmesini istemiştir. Kuvvetler ayrılığı fikrini benimsemiş, belli bir zümrenin veya kişinin idaresinde demokrasinin işletilemeyeceğini düşünmüştür.

Zekiye Hanım ile olan evliliklerinde çocuk sahibi olamayan Baban, Fatma ismini verdikleri bir kız evlat edinmişlerdi. Fatma Hanım, Dr. Halit Günim ile evlenmiş, bu evlilikten Cihad Baban'ın torunları olan Seniha ve Emir dünyaya gelmiştir. Ayrıca Cihad Baban'ın yeğeni olan, Selim Baban'ın kızı Ayşe Semiha Baban Gökçeli ailenin günümüzdeki

temsilcilerindendir.

Eserleri

Hitler ve Nasyonel Sosyalizm (1933)

İsyan (Georges Simenon'dan Tercüme Roman) (1944)

Churchill'in Siyasi Hayatı (Tercüme Biyografi) (1944)

Mezada Çıkan Kadınlar (Clement Vautel'den Tercüme Roman) (1945)

Truman'ın Hatıraları (Tercüme Biyografi) (1965)

Adenauer (Biyografi) (1965)

Yüz Yılın Büyük Kavgası Çin-Rus Anlaşmazlığı (1965)

Ho-Şi Minh (Biyografi) (1968)

Politika Galerisi (Büstler ve Portreler) (1970)

İsa Öncesinden Günümüze Kadar Çin Tarihi (1983)

Meydan Sohbetleri (1983)

Cemal AYDIN

KAYNAKÇA

Arşiv ve Resmî Belgeler

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Babıali Evrak Odası (BEO), No: 304/22741.

BOA, İ..MTZ. (İrade Eyâlet-i Mümtâze Mısır) (05), 32/186, s. 1, 2

Emekli Sandığı Arşivi, 11.168.450 Numaralı Sicil Dosyası,

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 10. Dönem Hal Tercümesi.

TBMM, Millet Meclisi 1. Dönem Hal Tercümesi.

TBMM, Millet Meclisi, Cilt 9, Birleşim 5, (14 Kasım 1962).

TBMM, Kurucu Meclis, Hal Tercümesi.

Gazete ve Dergiler

Cumhuriyet, (17 Ocak 1959, 21 Ekim 1964, 24 Eylül 1965, 22 Ağustos 1961).

Milliyet, (11 Ocak 1957, 13 Aralık 1981).

Son Havadis, (27 Eylül 1984).

Son Saat, (23 Kasım 1950).

Tasvir, (11 Kasım 1948).

Terbiye Postası Öğretmenin Aylık Dergisi, Sayı 2, Kasım, 1942, s. 51.

Kitap, Makale ve Tezler

Altan Bilal, "Bir Cumhuriyet Aydını: Cihad Baban'ın Gazeteciliği ve siyasi Yaşamı", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Güz 2022, S 106, ss. 651-698.

Baban, Cihad, "Cevat Fehmi", **Cumhuriyet**, (18 Mart 1971).

Baban, Cihad, **Politika Galerisi (Büstler ve Portreler)**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970,

Baban, Cihad, "Hocam ve Amcam Şükrü Baban", **Ord, Prof. Şükrü Baban'a Armağan**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1984.

Baban, Cihad, **Meydan Sohbetleri**, Özdem Kardeşler Matbaası, İstanbul, 1983.

Bukarlı, Edip, **Mustafa Zihni Paşa'nın Hayatı ve Siyasi Görüşleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan, 2018.

Bilgi, Sadettin, **Hatıralar**, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 2002.

Galatasaray Eğitim Vakfı, **Haberler**, No: 6.

Giritli, İsmet, "Türk Basınının Büyük Kaybı", **Son Havadis**, (3 Ekim 1984).

Gün, Fahrettin, Babanzade Ahmed Naim Hayatı ve Eserleri, Beyan Yayınları, İstanbul, 2016.

Helvacı, Pelin, **Gazeteci ve Siyasi Kimliğiyle Cihat Baban**, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2021.

Işık, İhsan, **Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi**, Elvan Yayınları, Cilt 3, Ankara, 2013.

İrdem, Selçuk, "Baban'ın Ardından", **Son Havadis**, (1 Ekim 1984).

İnuğur, M. Nuri, **Türk Basınında İz Bırakanlar**, Der Yayınları, İstanbul, 1999.

Karaveli, Orhan, "Galatasaraylılar Konuşuyor: Cihad Baban", **Galatasaray Dergisi**, Sayı 6, Şubat, 1948.

Kemal, Mehmed, "Bir Gazetecinin Ardından", **Cumhuriyet**, (4 Ekim 1984).

Taner, Haldun, "Devekuşuna Mektuplar", **Milliyet**, (14.10.1984).

Uluç, Hıncal, "Abartmanın Altına Sakladığımız Kompleks!..", **Sabah**, (27 Haziran 2008).

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cihad-baban-1911-1984/?pdf=6287> adresinden erişilmiştir